

דנחשב דנולד מאומה הישראלית ונזוה גופא פליגי שמואל ורבינא כמו שביארנו לעיל בסיומן י"ז אליבא דשיטת רש"י - דכבר הקשו מה מוסיף רבינא יותר ממימרא דשמואל, ובע"כ ז"ל דרבינא מוסיף דלפינן דהוי ישראל גמור גם לענין קדושת ישראל.]

לפמש"כ י"ל גם קושית הקר"א לפי שיטת התוס' דא שדין צתר עכו"ם א"א להיות ממזר, דבעכו"ם ל"ש ממזרות, למה נריכה הגמ' לילפותא מאשת אב וכו' דלא הוי ממזר תיפוק ל' דהוא עכו"ם ואין ממזרות לעכו"ם. [והנה הקר"א גופא תירץ משום דהו"א דמטעם דיש דין דלו הלך אחר פסולו שדין ל' אחר הפסול יותר, דהיינו ישראל ממזר, וזה הוי סברת מ"ד דהוי ממזר, ומאן דקוצר דהולד כשר קוצר דמטעם דל"ד לאשת אב ממנ"פ לא הוי ממזר דלא

הח"י 1234567

הח"י 1234567

הח"י 1234567

סימן יט

הח"י 1234567

בענין פלגינן דיבורא ועדות שבטלה מקצתה

ב' דאין אנו יכולים לומר אונס נפשות הוא דאין לא אמרינן מה דלא אמר איהו וכו'. ויסקוד דבריו הוא, דע"י פלג"ד נוכל לעשות ב' דיבורים ולסלק חלק הדיבור העושה ריעותא, אבל לא נוכל להוסיף פירושים, דפלג"ד מסלק עדות אבל אינו עושה עדות. (וי"ל דזהו ביאור דברי התו"י [אות א'] בסוגיין, עיי"ש.) ולפ"ז נמצא דכפלוני רבעי לרנוני דפלג"ד לא מפרשינן כאילו רבע אחר, אלא דרק מסלקים חלק ההגדה שהוא רבע, ונשאר כאילו אומר איני יודע מי רבע, ובכה"ג כשר - דאיני יודע צדיקות כשר. אמנם כל זה אינו אלא לשיטת הרמב"ן, אולם התוס' שלא תירצו כן ע"כ דפליגי וס"ל דמפרשינן דיבורי' כאילו רבע אחר, וכן כתבו רוב הראשונים, וא"כ לפי"ז הדרא קושיא לדוכתא דהוי הכחשה צדיקות, וי"ע.

ב. ואשר נראה בזה, בהקדס ביאור פלוגתא דר' יוסף ורבא בסוגיין, דהנה יסוד דינא דרבא הוא דפלגינן דיבורא. וי"ע טובא, דהרי העיקר חסר מן הספר, ולמה אמר רבא אדם קרוב אצל עצמו וכו' דמה זה נוגע לנו. ועוד, דהו"ל למימר להדיא פלגינן דיבורא, דהרי זהו עיקר דינו. וכן ז"ע נמי במה דאמר ר' יוסף הטעם דרשע הוא והתורה אמרה אל תשם וכו', הא הו"ל למימר להדיא דלית ל' פלגינן דיבורא, וי"ט.

והנראה לבאר בזה, בהקדס ביאור עיקר שיטות הראשונים במחלוקת רבא ור' יוסף, דהנה צנמוק"י בסוגיין

א. יבמות כ"ה א': מת הרגמיו וכו' הוא ניהו דלא ישא את אשתו הא לאחר מנשא והאמר רב יוסף פלוני רבעי לאונסי הוא ואחר מצטרפין להורגו לרנוני רשע הוא והתורה אמרה אל תשם ידך עם רשע להיות עד חמס וכי תימא שאני עדות אשה דאקילו ב' רבנן והאמר רב מנשה גולן דצריהם כשר לעדות אשה גולן דצרי מורה פסול לעדות אשה נימא ר' מנשה דאמר כר"י אמר לך רב מנשה אנה דאמרי אפילו לרבנן וטעמא דרבנן הכא כדרבא דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע וכו', עיי"ש. והנה שיטת התוס' בסוגיין ובסנהדרין ט' א' דפלגינן דיבורא פירושו שחולקין הדיבור ממש, וכן פירשו רוב ראשונים מחולקים הדיבור עצמו ואמרינן כאילו רבע עם אחר. והקשו המפרשים, דלפ"ז אמאי אמרינן דבאמר פלוני רבעי לרנוני דהוא ואחר מצטרפין להורגו משום דפלג"ד, הא הוי הכחשה צדיקות - וכמו בא' אומר בסייף וא' אומר בארין הרגו דעדותן בטלה, ה"ג עד השני אומר שהוא רבעו, ולגבי הנרבע אמרינן ע"י פלג"ד שאחר רבע, וא"כ הוי הכחשה צדיקות ומבטל העדות, וי"ע.

ולכאורה י"ל, דהנה התוס' בסוגיין ובכחובות דף י"ח ב' הקשו אמאי אין העדים נאמנים לומר כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו מחמת ממון באין כתב ידן יוצא ממקום אחר, נימא פלג"ד דאנוסים היו ולא מחמת ממון אלא מחמת נפשות. ותירץ הרמב"ן (מוצא בשטמ"ק כחובות י"ח

(וכדמוכח מהא דמכות ו' א' דפריך הגמ' הורג ורובע יללו, הרי דהבע"ד הוי עד, והא דמסיק במקיימי הדבר הכתוב מדבר י"ל כפי' המוס' סנהדרין ט' א' והנמוק"י דדין נמצא א' מהם קרוב וכו' עדותן בטלה נאמר רק בנמצא בשעת הגדה, דתלוי במקיימי הדבר, ולא בשעת ראיה, ודלא כפי' הראב"ד ורש"י שם, דמקיימי דבר פי' למעוטי עושי דבר, דבע"ד ל"ח עד), וא"כ מכיון דבע"ד חשיב עד, אמרינן עדות שצטלה מקצתה בטלה כולה, ולכן ל"ש פלג"ד. נמצא לפ"ז דעיקר פלוגתתם הוא בדין עדות שצטלה וכו' אי נאמר דין זה דבע"ד. ולפי זה מדוקדק היטב מה דאמר ר' יוסף טעמא דרשע הוא וכו', דגם ר' יוסף אית ליה דינא דפלג"ד, ורק היכא דאמר שנרבע לרצונו דנ"מ ע"י הגדמו דיהי' רשע, הוי בעל דבר, ואמרינן עדות שצטלה וכו', ולכן אמר טעם דרשע הוא וכו', דזהו עיקר הטעם דע"ז נעשה בע"ד ואמרינן עדות שצטלה.

ג. והנה לכאורה יש להביא ראיה דיקוד פלוגתתן הוא בדין פלג"ד ור"י לית ליה דינא דפלג"ד, מהא דמבואר בסוגיין דבאומר פלוני רבעני לאונסי נאמן גם לר' יוסף. וקשה הא הוי בע"ד דמעיד על עצמו וא"כ הוה לן למימר עדות שצטלה מקצתה וכו', ואמאי נאמן באומר לאונסי. וע"כ דגם ר' יוסף ס"ל דבע"ד ל"ח עד, ופלוגתתם הוא בדין פלג"ד, וטעמא דר' יוסף משום דלדברין רשע אחא ואין עדות לרשע, וא"כ זה שייך רק באומר פלוני רבעני לרצונו דהוי רשע, אבל בפלוני רבעני לאונסי דלא הוי רשע שפיר נאמן להרוג לרובע. אלא דבאמת אין מזה הכרח כלל, די"ל דטעמא דר"י הוא משום דבע"ד הוי עד ואמרינן עדות שצטלה וכו', אולם בעל דבר אין זה כל מי שמדובר עליו, אלא רק מי שנוגע לו, אבל אם אינו נוגע לו אז אפילו אם מעיד על עצמו לא חשיב בע"ד, וכדמוכח מהא דב"מ ב' ב': נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי, דנאמן מטעם עד אחד לרוב הראשונים, וא"כ הכא באומר פלוני רבעני לאונסי אינו נעשה בע"ד, דאינו נוגע לו כלל (והא דמעיד ארובע לא נעשה בזה בע"ד, דאין הוא תובע, ול"ד לתובע ממון מחזירו דחשוב בע"ד - דהרובע אינו חייב מחמת הנרבע. ומש"כ בתומים סי' ל"ח סק"א בשם הרדב"ז דגם בפלוני רבעני אטריך לדינא דפלג"ד משום דכיון דמעיד על עצמו הוי בע"ד, ז"ע טובא, ועיין באפיקי ים ח"א סי' ל"ט מש"כ בזה), משא"כ בנרבע לרצונו דנוגע לנרבע אי נעשה רשע (אף דלא נוכל לפוסלו ע"י הגדמו מ"מ הרי יש נ"מ בעדות זה דהרי הוא מעיד על עצמו שהוא רשע ופסול לעדות) חשיב שפיר בע"ד, ואמרינן עדות שצטלה מקצתה בטלה כולה.

ד. והנה יש להביא ראיה דפליגי בדין עדות שצטלה וכו' אי שייכא דבעל דבר דהיינו דר"י סובר דבע"ד חשוב עד פסול וממילא א"א לקבל כל דבריו לגבי פלוני מטעם

הקשה אהא דס"ל לרצא דפלגינן דיבורא ועדותו כשר, אדרבה נימא עדות שצטלה מקצתה בטלה כולה. ותיירך בשם הראב"ד (וע"ע רא"ש מכות ו') שכל עדות שצטלה מקצתה מחמת פסול קורבה בטלה כולה ולא פלגינן דיבורא, דהא לא פליג בהו רחמנא דאמר' מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה אלמא לא פלגינן עדותם, והא דאמר אדם קרוב אלל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע היינו דוקא שמעיד על עצמו שאין זה עדות כלל אלא כמי שאינו דמי שאין אדם נקרא לעצמו עד פסול כדי שנאמר עדות שצטלה מקצתה בטלה כולה, ודמיא להא דאמר במקיימי דבר הכתוב מדבר עכ"ד. ויקוד הדברים הוא, דעדות שצטלה וכו' נאמר רק בעד שיש בו פסול וכגון קרוב, אבל בעל דבר לא חשיב עד כלל ול"ש גבי עדות שצטלה וכו'. ולפ"ז מדוקדק היטב מה דאמר רצא טעמא דאדם קרוב אלל עצמו ואממע"ר, דכוונתו בזה דלא הוי עד כלל דהוי בעל דבר, ומה"ט ל"ש עדות שצטלה וכו' ולכן שייך לומר פלג"ד. [לכאורה ז"ע, אמאי נריכין הכא לכללא דפלג"ד, הא זה שמעיד על עצמו אין לו דין עדות כלל. ונריך לומר דדין הוא בעדות דהבי"ד נריכין לקבל כל הגדתם כמו שהיא נאמרת, והכא א"א לקבל כל הגדתם מטעם דינא דלדברין אחא רשע ואין עדות לרשע, ולכן נריכין לדינא דפלג"ד.] נמצא לפ"ז דדין פלג"ד משכחת ליה רק בבע"ד, משום דל"ש גבי עדות שצטלה.

ובסברת ר' יוסף דפליג וס"ל דלא פלגינן דיבורא י"ל בבי' אופנים: א) דמודה דבע"ד לא חשיב עד כלל וממילא ל"ש לומר עדות שצטלה, אולם ס"ל דלא אמרינן פלגינן דיבורא. ולפ"ז פליגי רצא ור"י אי אמרינן פלגינן דיבורא, ור' יוסף לית ליה פלג"ד, והא דאמר רשע הוא והחורה אמרה אל תשח וכו', אין זה משום דנעשה רשע ממע" (עי' פיה"מ להרמב"ם דמשמע דס"ל דאדם משים עצמו רשע ולפ"ז פליגי רצא ור"י אי אדם מע"ת=דבריו ז"ע) דהרי אין אדם משים עצמו רשע - דלפסול אדם בעינן עדות, אלא כוונתו כמש"כ בחורע"ק ובקרבן אורה דהכוונה היא דלדברין רשע אחא ואין עדות לרשע, וכדאיתא לקמן מ"ז א' לדברין עכו"ם אחא ואין עדות לעכו"ם (וכן מבואר בירושלמי בסוגיין: הרגתיו, מה נפשך קטלי, החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו, לא קטלי, בחיים הוא, עכ"ד. ומבואר דגם ר"י ס"ל דאממע"ר ואין אדם נפסל ע"י עצמו, אלא דא"א לנו לקבל העדות להאמינו להשיא האשה, דכיון דלא פלג"ד הרי ממנ"פ - אם אחת כדבריו שהוא הרג אינו כשר להעיד, ואם אינו אחת חי הוא), היינו דכוונת ר"י לומר דנהי דלא אמרינן פלג"ד, אמאי לא נימא פלגינן נאמנות דנהימני לגבי האחר דרבעו לרצונו, ע"ז אמר משום דלדברין רשע אחא וכו'. אולם רצא ס"ל דפלג"ד והוי כאילו רבע אחר. ב) ר' יוסף מודה וס"ל ג"כ דינא דפלגינן דיבורא, ורק דס"ל דבע"ד חשוב עד

פלג"נ דלדברין פסול אמה, וגם ל"ש פלג"ד משום דאמרינן עדות שצטלה וכו' מההיא דסנהדרין י' ז', דאיתא שם: פלוני צא על אשמי הוא ואחר מנטרפין להורגו אבל לא להורגה, ומקשה בגמ' מאי קמ"ל דפלגינן דיבורא היינו הך וכו', והיינו דזהו אותו דין דרצא ומאי קמ"ל, עי"ש. ומשמע דדוקא לרצא דס"ל פלג"ד הוא דמנטרפין להורגו, אבל לר' יוסף דלא פלג"ד אינם מנטרפין להורגו. ולכאורה מוכח מזה דאין פלוגתא דין פלג"ד, דאי נימא דטעמא דר' יוסף הוא משום דלא פלג"ד ואמרינן לדברין רשע אמה ואין עדות לרשע, א"כ כל זה שייך ברשע, אבל בפלוני צא על אשמו דלא הוה רשע אלא דהוה בעל דבר, א"כ ליכא סברא דלדברין רשע, ולא נריכא לדין פלג"ד וסגי בפלגינן נאמנות, וגם לר' יוסף היה צריך להיות נאמן. אלא ע"כ מוכרח מזה דפלגינן דין עדות שצטלה מקצתה אי שייך גבי צע"ד, וה"נ בעל לגבי אשמו הוה צע"ד ולכן שפיר תליא בפלוגתא רצא ור' יוסף. וכן איתא בשו"ת רע"א (סי' קכ"ד) דפלוגתא רצא ור"י הוא אי שייך כאן עדות שצטלה וכו'.

ב.

ה. אלא דנ"ע טובא, דהרי דין עדות שצטלה מקצתה בטלה כולה הוא דין פסול ולא גרע משאר פסולים שנאמרו בעדות, וא"כ הרי בעדות אשה נאמנים כל הפסולים, ומ"ט דר' יהודה דאינו נאמן (דמחני) לענין עדות אשה איירי, וע"ז אמרינן בגמ' והאמר ר' יוסף וכו' לרצוי רשע וכו' וכ"ת שאני עדות אשה דאקילו בה רבנן והא אמר ר' מנשה וכו' גזלן דד"ת פסול לעדות אשה, והנה אה"נ דרשע דאורייתא פסול לעדות אשה אבל הרי שאר פסולים נאמנים, ומ"ש פסול דעדות שצטלה וכו'. ואין לומר דבעדות אשה הוה רק דין נאמנות בעלמא, דא"כ ל"ל לדין פלג"ד, וע"כ דהוה דין הגדה דבעי קבלת צי"ד, ורק דנאמרה קולא בפסולי הגדה, דאף דהוה גזלן מ"מ נימא פלג"ד, ואי משום דינא דעדות שצטלה וכו' הרי פסול זה לא שייך בעדות אשה, ונ"ע.

וצריך לומר, דהנה טעמא דגזלן ד"ת פסול בעדות אשה - אף דשאר פסולים נאמנים הוא משום דהוא חלוק משאר פסולים, דשאר פסולים הוה רק גזה"כ - וכדאיתא צ"צ קנ"ט דגזירת מלך היא, אולם ברשע מלבד פסול הגוף יש ג"כ חשש משקר (דזה מוכרח דברשע איכא פסול הגוף מגזה"כ, דהרי אמרינן גבי עדות שצטלה וכו' וכדמוכח מהא דפריך מכות ו' א' רוצע ילד וכו' ורוצע פסול משום רשע כמ"ש"כ התוס' בסוגיין, וע"כ דברשע וגזלן יש צ' דינים: א) פסול הגוף כמו קרוב: ב) חשש משקר, וא"כ אף דמדין פסוה"ג נאמן בעדות אשה כשאר פסולים מ"מ איכא חשש משקר וא"א להאמינו ולקבל הגדמו.

אלא דלפ"ז נ"ע טובא הא דסוגיין, דהרי מדין פסוה"ג נאמן בעדות אשה, ומלך טעמא דחשש משקר ל"ש דין עדות שצטלה מקצתה, דדין עדות שצטלה נאמר רק בפסולים, וא"כ נימא פלג"ד, ומ"ט דר"י דלא פלג"ד. והיינו לפמ"ש"כ דפלוגתא דדין עדות שצטלה, והיכא דל"ש עדות שצטלה אמרינן פלג"ד, א"כ הכא נימא דפלג"ד, ונ"ע. ועכ"ל דכיון דאיכא חשש משקר ברשע וא"א לקבל עדותו א"כ כבר לא הקילו רבנן גבי כלל ונשאר דין פסוה"ג שלו מדאורייתא, וא"כ שייך שפיר דין עדות שצטלה מלך הפסוה"ג. (וכן הוכיחו האחרונים מעיקר סוגיין, דאמרינן אי גזלן פסול לעדות אשה אינו נאמן לומר הרגמיו, ואי פסול רק משום חשש משקר, א"כ ממנ"פ - אם אנו מאמינים לו דהרגו ומה"ט הוה רשע הרי ע"כ מותרת האשה, ואם אנו לא מאמינים דהרג א"כ לא נעשה רשע כלל, אלא ע"כ דנשאר גם פסול הגוף). ולפ"ז מיושב מה שהקשינו דמ"ש פסול דעדות שצטלה וכו' דפסול גם בעדות אשה, משאר פסולים דכשרים בעדות אשה. אולם לפ"ד י"ל, דהנה ביסוד דין פסול נמנא א' מהם קרוב או פסול דעדותן בטלה כתב הרע"א (גיטין ג' א') דהוא משום דהפסול נתפשט וחיל שם פסול זו גם נשאר העדים. ולפ"ז ה"ה בפסול עדות שצטלה וכו' דילפינן ל' מדין דנמנא וכו' כמבואר בירושלמי, ומוצא ברא"ש במכות, הוה ג"כ הגדר דהפסול נתפשט. ולפ"ז נמנא דדין עדות שצטלה אין זה שם פסול חדש דעדות שצטלה, אלא דאותו שם פסול שהיה בחלק א' מההגדה נתפשט בחלק הצ', והיינו דהשם פסול גזלן מתפשט גם לחלק הצ', ופסול גזלן ביארנו דלא הקילו צ' רבנן בעדות אשה דגם בעדות אשה נשאר הפסול גזלן, ולכן שפיר שייך דינא דעדות שצטלה וכו', דנאמר דפסול גזלן מתפשט גם לחלק צ' של ההגדה, וא"ש.

ו. אולם עדיין יש לדון בזה, לפי"מ שביארנו דלשיטת הרצ"ד אליבא דר' יוסף יסוד פסולו מטעם דצע"ד חשיב עד פסול וממילא שייך עדות שצטלה (ולאו מטעם שהוא נאמן על עצמו לומר שהוא רשע וממילא אל חשש רשע עד) ולכן ל"ש לומר פלג"ד, לפי"ז נמנא דנתפשט רק הפסול צע"ד על חלק הצ' דהגדה ולא הפסול גזלן, א"כ הדר קושיא לדוכתא הא פסול צע"ד לא גרע משאר פסולים דנאמנים בעדות אשה, ונ"ע.

ויש ליישב, לפי"מ שביארנו בליקוטי שעורים על גיטין בענין "עדות שצטלה מקצתה" דיסוד דין עדות שצטלה הוא רק פסול בהגדה, היינו דהוא מדיני הגדה דכל דנפסל חלק מההגדה נפסל גם שאר ההגדה, עי"ש, לפי"ז י"ל דצע"ג דהוה פסול מטעם צע"ד, מ"מ מה שנוגע להגדה שפיר שייך כאן החסרון דלדברין רשע אמה ואין עדות לרשע, דזה הוה ג"כ פסול בהגדה. ואשר לפי"ז י"ל, דצע"ג דפסול צע"ד לא נאמר

פלג"ד, דר' יוסף לית ליה עיקר דינא דפלג"ד. (ולרמב"ם בפיה"מ דרך אחרת ובמק"א בארנו שיטתו).

ח. והנה על שיטת התוס' יש להעיר מהא דסנהדרין י' א', דהנה ביארנו בשיטת התוס' דדינא דפלג"ד

אנטריך לסלק החסרון לדברך רשע אמה ואין עדות לרשע. ולפ"ו היכא דל"ש טעמא לדברך רשע וכו' ע"כ לא צריך כלל לדינא דפלג"ד. וז"ע מהא דסנהדרין י' א' בפלוגי נא על אשתי דנאמן להורגו, ואמרין התם דטעמא משום פלג"ד וכדרכא, והא התם אינו נעשה רשע בעדותו, והוי רק פסול דבע"ד, וא"כ ל"ש טעמא לדברך רשע וכו' וא"כ ל"ל כלל לדין פלג"ד, ואדרבה נימא דדין זה קאי גם אליבא דר' יוסף.

ואשר יראה לומר בזה, דהנה מצינו ב' דינים בפלגין: (א) פלגין דיבורא, שחולקין גוף הדיבור דאמרין כאילו

עשה המעשה עם אחר; (ב) פלגין נאמנות, שנשאר כל דיבורו אלא דמאמינים לו רק לגבי הרובע, ולגבי עצמו אין מאמינים לו כלל. (ובפלוגי רבעי לרצוני לא סגי בפלג"ג, דאם נקבל כל דיבורו א"כ הרי לדבריו רשע הוא ואין עדות לרשע, ולכן אנטריך לפלג"ד). והנה יש להסתפק בהא דפליגי ר' יוסף ורבא, אי פליגי רק בפלג"ד, אבל דין פלג"ג מודה גם ר' יוסף, או דילמא פליגי גם בפלג"ג. ויש להביא רא' מדברי התוס' בסוגיא ד"ה לימא דהקשו דהכא סבר ר' יהודה דלא פלגין דיבורא ולקמן אמר ר' יהודה דנאמן אמה לפסול עצמן ואי אמה נאמן לפסול בנין, אלמא ס"ל פלגין דיבורא, עיי"ש.

וקשה הא התם הוי פלג"ג - דמקבלים דיבורו כמו שהוא אלא דרק נאמן לגבי עצמו, ומוכרח דס"ל דר"י פליגי גם דין פלג"ג. וכן משמע נמי מדברי הרא"ש מכות ז' א' גבי אילעא וטובי, דמקשה נימא פלגין נאמנות דנאמן גבי ליה ולא לגבי ערב וכמו דאמרין בפלוגי רבעי לרצוני, עיי"ש. ולכאורה ז"ע בהא דדימס אהדי דהא שם הוי פלג"ג, אלא ע"כ דחדא דינא אית להו. אולם דעת הרע"א היא דפלוגתאם רק בפלג"ד אבל בפלג"ג גם ר"י מודה. והנה לכאורה יש להוכיח מסוגיא דר"י אית ליה פלגין נאמנות, דהרי מבואר דאי רשע דאורייתא כשר לעדות אשה, נאמן לגבי השני אף שאינו נאמן לגבי עצמו, הרי דפלגין נאמנות, וכן איתא בדו"ס להרע"א. אבל אינו מוכרח, די"ל דלמ"ד גזלן כשר לעדות אשה אין זה דין עדות כלל אלא דין נאמנות, וזוהי לא אנטריך חידוש דין פלג"ג, והא דאנטריך בעדות אשה לחידוש דין דפלגין דיבורא אי גזלן פסול לעדות, י"ל מטעם דבעינן עכ"פ קבלת ב"ד, ובלי פלג"ד הוי תרתי דסתרי דא"ל לקבל הגדה כו' - דאז שנקבל כולו או שלא נקבלו כלל, ולכן אנטריך לפלג"ד. (והנה יש להעיר מהא דמתני' להלן ק"י ב' דעד אחד אומר מת בעלה נאמן להשיאה ואינו נאמן לנחלה, הרי דפלגין נאמנות, ומקשי א"כ ממתני'. וז"ל דהתם לא שייכא כלל דינא דפלג"ג, דאין

בעדות אשה, אמנם בכה"ג דשייך לדברך רשע אמה וכו' - באומר הרגתיו דחשוב פסול בהגדה, שפיר שייך דין עדות שצטלה גם בעדות אשה. (עין בנימו"י ובריטב"א בסוגיא דמבואר דגם בעדות אשה שייך דין עדות שצטלה).

ג.

ז. והנה לפמש"צ בשיטת הראב"ד נמנא דפלוגתא ר"י ורבא ^{הוצר תוספת} הוא דוקא בבע"ד - דפליגי אי יש לבע"ד שם עד, דרבא ס"ל דלא הוי עד כלל ול"ש כלל עדות שצטלה וכו'. ולפ"ו סברי בין ר"י ובין רבא, דהיכא דשייכא דינא דעדות שצטלה וכו' לא אמרינן פלג"ד, אלא פליגי אי בבע"ד שייך דין עדות שצטלה. אולם דעת התוס' אינו כן, אלא דס"ל דגם במקום דשייך עדות שצטלה - ובגון בפסול קרוב - ג"כ אמרינן דינא דפלג"ד, דהנה בתוס' סנהדרין ט' ב' ד"ה ואין כ' ח"ל: ומדע דאם היה כהן נשוי אחותו והוא ואחר מעידין שפלוגי נא עליה סברא הוא דלרבא דמנטרפין להורגו וכו', עכ"ל, הרי דגם בפסול קרוב דמעיד על אחותו, דשייך כאן דינא דעדות שצטלה וכו', אפ"ה אמרינן דפלגין לדיבורי.

ולפ"ו מוכח דדעת התוס' דר"י ורבא פליגי בעיקר דין פלג"ד, דר"י לית ליה כלל דינא דפלג"ד. ולפ"ו הדרא קושיא לדוכתא דהא העיקר חסר מן הספר, ור' יוסף הו"ל למימר דלית ל' פלג"ד, ולמה אמר טעמא דרשע הוא ואין עדות לרשע וכו', וכן רבא הו"ל טעמא דפלג"ד, וז"ע. ונראה לומר, דלכן הוצרך רבא לומר טעמא דאין אדם משים עצמו רשע, דאילו היה נאמן להרשיע עצמו לא היה מהני הא דפלגין דיבורא - דסו"ס הרי הוי רשע ורשע פסול בכל הגדות. ואפילו אי נעשה הגדה שני מ"מ פסול גם להגדה זו, דפלג"ד מהני רק היכא דהעד כשר אלא דיש ריעותא בהגדה - דאז מסלקין להגדה, אבל היכא דהעד נעשה פסול לא נרויח מידי ע"י פלגין דיבורא, דאף דנעשה ב' הגדות מ"מ גם להגדה ב' הוא פסול. ולכן הוכרח רבא לומר טעמא דאין אדם מע"ר, ולא נעשה רשע, ורק דאכתי נימא לדברך רשע אמה ואין עדות לרשע, ע"ז מהני פלג"ד דמסלקין לחלק ההגדה שאמר על עצמו. וסברת ר' יוסף דקאמר רשע הוא וכו' (אף דגם הוא מודה דאאמע"ר ודלא כש"י הרמב"ם בפיה"מ כאן), מ"מ כיון דלית ל' דינא דפלגין דיבורא, א"כ אמרינן דאף דאין אמה נאמן לפסול עצמן מ"מ לדברך רשע אמה ואין עדות לרשע, כמש"כ בתורע"ק, דכיון דלא פלג"ד א"ל להאמין לעדותו, וכן מבואר בירושלמי.

נמצא לפ"ו שישנן ב' שיטות בסוגיא: שיטת הראב"ד דלכו"ע פלג"ד, ולכו"ע לא פלג"ד במקום דשייך עדות שצטלה, אלא דפליגי אי בבע"ד שייך עדות שצטלה, ולפ"ו פלוגתאם רק בבע"ד. אולם לשיטת התוס' שייך פלג"ד גם במקום ששייך עדות שצטלה, ולפ"ו פליגי בעיקר דין

זה דין דלא נאמן לגבי נחלה, דודאי נאמן גם לנחלה, ורק לנחלה לא סגי נאמנות דחד, דבעי תרי).

ולפ"ז יש ליישב מה שהקשינו מסנהדרין י' א' בפלוגי בא על אשתי דתלי לי' הגמ' בפלוגתא דפלג"ד - והא שם לא שייכא סברא דלדברין רשע, דלפ"ז י"ל דהתם לא קאחינן עלה מדין פלג"ד אלא מדין פלג"ג, דמקבלין כל עדותו של הצעל אלא שנאמן רק לגבי הצועל ולא לגבי האשה, ור' יוסף דפליג אפלג"ד פליג נמי אפלג"ג, ולכן ס"ל דכיון שאינו יכול להיות נאמן על אשתו אינו נאמן גם על הצועל. [ואולם לשיטת הרע"א דר"י אית לי' פלג"ג אחתי ז"ע דאמאי תלי לי' הגמ' במחלוקת ר"י ורבא. וצריך לדחוק כמו שפירש בשער המלך דהיה"נ מהני מטעם פלגינן נאמנות, אלא דהגמ' מקשה שאפילו לולא החידוש של פלג"ג היינו יודעים שנאמן מטעם פלג"ד, ומאי קמ"ל הלל דין זה הוא היינו הך דנרבע לרצונו].

לפ"ז מ' שביארנו דר' יוסף פליג גם על פלג"ג, א"כ הדרא קושיא למקומה, מה דאמר ר' יוסף רשע הוא וכו' הא לאו מטעם לדברין רשע אחת אחינן עלה, דהא בפלוגי בא על אשתי לי"ג סברא דלדברין רשע אחת, ובע"כ הטעם הוא דאימתי מקבלים עדות אם יכולים לקבל כל דבריו שהוא אומר, אבל אם מקנת א"א לקבל לא מקבלים שום דבר, א"כ מה לו לומר פסול רשע, הו"ל לומר דאינו יכול לפסול עצמו ולא פלג"ד, וז"ע.

וצריך לומר דכוונת ר' יוסף רק לחלק בין נרבע לרצונו לנרבע לאונסו, היינו דנרבע לרצונו חסוב בע"ד משום דנ"מ ע"י הגדמו דיהי' רשע לכן חסוב בע"ד, משא"כ נרבע לאונסו אינו בע"ד דהוא רק היכי חמצי של מעשה הרביעה ולכן הוא ואחר מנטרפין להרגו.

ד.

ט. והנה בעיקר שיטת התוס' דאמרינן פלג"ד גם במקום דשייך עדות שצטלה ז"ע מראיית הראב"ד מהא אמרינן מקיש שלשה לשנים ואם נמנא א' מהם קרוב או פסול בטלה כולם, ולא אמרינן פלג"ד, וז"ע.

והנכון בזה, דהנה דדין עדות שצטלה וכו' נאמרו תרי דינים: א' דין דנמנא א' מהם קרוב או פסול וכו', דהוא דין בעדים והוי פסול בגוף העדים; ב' דין הגדה שצטלה מקנתה בטלה כולה. והנה הסוגיא דמכות דמקיש ג' לשנים איירי דדין הא', דדין פסול עדים, אולם דין הב' דהגדה שצטלה מקנתה וכו' הוא סוגי' בצ"ק ע"ג, דהוי עדים אגניצה ואטניצה, והוזמו אגניצה, צטלה נמי הגדתם על הטניצה, דעד וזמם למפרע הוא נפסל והי' הגדה תכ"ד, עיי"ש. ולפ"ז י"ל דדין פלג"ד מצינו רק בהגדה - וכגון שמעיד על צ' דברים

דאיכא צ' הגדות, וכגון פלוגי בא על אשתי דאיכא הגדה על פלוגי והגדה על אשתו, ובכהאי גוונא אמרינן שפיר פלג"ד, אבל איכא דצ' עדים מעידים על דבר אחד דהוי חד עדות ליכא לדין פלג"ד, דפלג"ד נאמר בהגדה ולא בעדות, ולכן אמרינן שפיר נמנא א' מהם קרוב או פסול דעדותו בטלה. ובאמת התמיהה היא על הראב"ד דמאי השייכות בין דין נמנא וכו' דמכות ו' א', לדין הגדה שצטלה (צ"ק ע"ג).

ובדעת הראב"ד ז"ל, דהנה בגמ' מכות ו' א' פריך הורג ורובע יללו, ומתוך במקיימי דבר דיברה תורה. ופירש"י דמסקינן דבע"ד אינו עד ולכן ל"ש דין נמנא וכו', אבל בעד פסול שייך דין נמנא גם בשעת ראית העדות. אולם התוס' פ' דהמסקנא היא דדין נמנא וכו' נאמר רק בשעת הגדת עדות ולא בשעת ראית העדים. והנה יש להסתפק לשיטת התוס' - אי דין נמנא וכו' הוי פסול בגוף העדים וכמ"ש"כ הרע"א דנחפשת הפסול, או דילמא הוי פסול בהגדה, דהגדת כולם נחשבת להגדה אחת (דהרי הוי תכ"ד), ולכך זה הוי חד דין עם הגדה שצטלה מקנתה וכו' דתרווייהו יסוד דינא הוא דין פסול בהגדה. וי"ל דזהו ביאור מש"כ הירושלמי דדין הגדה שצטלה מקנתה וכו' ילפי' מדין דנמנא א' מהם קרוב או פסול וכו', דתרווייהו חדא דינא נינהו.

ולפ"ז י"ל דהראב"ד ס"ל כד צ' דתרווייהו הוי חדא דינא, ולזה הביא שפיר ראייה מהא דמקיש צ' לג' דלא פלגינן היכא דשייכא עדות שצטלה, דגם דדין נמנא הוי גדר הדין דין עדות שצטלה, היינו דנמנא א' מהם קרוב או פסול ג"כ מצינו צ' אופנים: א' לפי השיטות דבשעת רא' ג"כ שייך נמנא אחד מהם קרוב או פסול וכו'; ב' בשעת הגדה, והכא איירינן דבשעת הגדה הי' אחד מהם קרוב או פסול שצא להעיד, דהוי כחדא עדות וממון שצטלה מקנתה בטלה כולה, וכמו"כ להני שיטות דבשעת רא' ג"כ שייך דין נמנא וכו' הוא ג"כ מטעם הואיל שצטלה מקנתה בטלה כולה, ולאו מטעם התפשטות הפסול. אולם שיטת התוס' היא כד א' דהוי צ' דינים נפרדים, דיסוד דין נמנא וכו' הוי התפשטות הפסול וכמ"ש"כ הרע"א והוי דין בגוף העדים, משא"כ דינא דהגדה שצטלה וכו' הוי דין בהגדה, ודין מקיש צ' לג' נאמר רק בפסול בגוף העדים.

י. והנה בעיקר פלוגתא הראשונים הנ"ל אי גם לענין פסול עדות שצטלה מועיל פלג"ד שלא יצטל כולה, ז"צ במאי פליגי.

ואשר נראה לבאר פלוגתאם, דהנה יש לחקור ביסוד דינא דפלג"ד, אם הוא חידוש דין בעלמא הגדת עדות, היינו דבהך כלל דפלג"ד נאמר דנעשה כמו צ' הגדות נפרדות, או דילמא דהוי רק חידוש דין בקבלת ב"ד, היינו דכלא דינא

מגוף העדות, וא"כ אם הכחישו זא"ז הוא ככל עדים המכחישים זא"ז (עדותן בטלה), אבל כאן בענש העדות ליכא סתירה רק לגבי קבלת בי"ד וצבה"ג לא חשיב הכחשה צדיקות כלל.

אולם כ"ז מיושב רק לשיטת הראב"ד, אולם לשיטת החוס' ^{דד"ק פלג"ד} דד"ק פלג"ד הוא בענש הגדת עדות, אכתי קשה (לכאורה לפי"מ שביארנו דעת החוס' הוא דד"ק פלג"ד משוי דהוי כמו ב' הגדות נפרדות, לפי"ז יש לומר דהוי כאילו מעיד רק פלוני רבע בלא עדות על הנרבע, וא"כ ל"ש הכחשה צדיקות. אבל עדיין ז"ע לפי"מ שכתבו החוס' כפחות דף י"ח ב' ד"ה ואין אדם וכו' אליבא דחד מירוש' שם, ח"ל: דאונס מחמת נפשות לא שכיחי אבל החס' שכיחי שצא על א"א אחרת כמו על אשמו או שרבעו אדם אחר, עיי"ש, הרי מוכח מדבריהם דע"י דין פלג"ד אמרינן דחשיב כאילו רבע אדם אחר ממנו, וא"כ הדרה קושיא למקומה).

יב. ונראה ליישב לפי שיטת החוס', דהנה ביארנו דטעמא דהכחשה צדיקות עדותן בטלה הוא משום דאף דאינו תנאי בהכשר הגדה מ"מ אם הגיד נעשה חלק מגוף העדות. אולם באמת יש להסתפק בזה, ד"ל דאף בהגיד על הצדיקות לא נעשה חלק מגוף העדות, אלא דנמחדש דין פסול מיוחד דהכחשה צדיקות, ויסוד דינו הוא מקרא דהנה אמת נכון הדבר. ועי' ברמב"ם פ"ב מהל' עדות ה"ב שכתב ח"ל: אמר א' כלים שחורים ה' לבוש והשני אמר לא כן אלא לבנים ה' לבוש הרי עדותן בטלה וכו' שנאמר נכון הדבר וכיון שהכחישו זה את זה באיזה מכל הדברים אין זה נכון, עכ"ל. ולפ"ז י"ל דנאמר דין דבעינן נכון הדבר, וכל דהכחישו צדיקות חסר בנכון הדבר (וכמו דמנינו דאם ראו צי"ד דין מרומה אין יכולין לקבלו, ה"ג אם הצי"ד רואים הכחשה צדיקות חסר בנכון הדבר ואין צי"ד יכול לדון בעדות זו).

ולפ"ז מסתבר דאין זה פסול בגוף העדות כבטרי ומרי אלא דין בקבלת בי"ד - דהרי לא נעשה חלק מגוף העדות דנימא צי"ד דע"י הכחשה בטלה העדות, אלא מכיון דהוי דין צי"ד ע"כ הוי חסרון רק בקבלת בי"ד. אשר לפ"ז י"ל דהחסרון דנכון הדבר, הוא רק היכא שיש הכחשה במציאות, אבל הכא דבמציאות ליכא הכחשה, ולפי צי"ד אין כאן ספק - דסו"ס צי"ד יודעים, א"כ לא חסר כלל בנכון הדבר והוי שפיר עדותן כשירה, וליכא כלל דינא דהכחשה צדיקות.

דפלג"ד אמרינן דצי"ד צריכין לקבל כל הגדתם כמו שהיא נאמרת מפייהם, וע"ז נאמר דין פלג"ד דהצי"ד יכולים לקבל רק מקצת הגדה. והנפ"מ בזה לגבי אי מועיל דין פלג"ד להסיר הפסול עדות שצטלה מקצתה בטלה כולה, דאי נימא דהוא דין בקבלת בי"ד לא שייך בזה פלג"ד להכשיר השאר, דהא ע"י עדות שצטלה מקצתה חשיב דכל העדות כולה פסולה, וא"כ לא שייך לומר שיועיל דינא דפלג"ד על השאר מאחר שכולה פסולה היא, אבל אי נימא דדין פלג"ד משוי להו כב' הגדות נפרדות, שפיר מועיל דינא דפלג"ד להסיר הפסול עדות שצטלה, דדין עדות שצטלה שייך רק בחדא הגדה אבל לא בב' הגדות נפרדות אע"ג דהם צב"א, דהוי כמו ענמן ונכסי (גיטין דף ח') דל"ש שם דינא עדות שצטלה.

לפי"ז מתבאר פלוגתא הראשונים הנ"ל, דדעת החוס' היא ^{לדעת החוס'} דצב"א דפלג"ד נאמר דנעשה לב' הגדות נפרדות, ולכן שפיר שייך דינא דפלג"ד אפילו במקום עדות שצטלה, אמנם דעת הראב"ד היא דדין פלג"ד אינו משוי לב' הגדות, אלא הוי רק דין בקבלת בי"ד, ואז אינו מועיל דינא דפלג"ד להסיר הפסול עדות שצטלה, דהא הפסול נחפשו בהגדתו וכל הגדתו הוי בפסול, ממילא ל"ש שדין פלג"ד יסיר את הפסול, אולם בפלוני רבעני לרצוני, דהתם בע"ד הוא על מקצת ואינו עד כלל על אותו מקצת בכדי שנימא דע"י דנחצטלה מקצת עדות יחצטל כולה, והא דצריכין הכא לכלל דפלגינן (היינו כיון עדות זה שמעיד על ענמו אין לה דין עדות) הוא מטעם דדין הוא בעדות דהצי"ד צריכין לקבל כל הגדתם כמו שהיא נאמרת מפייהם, והכא א"א לקבל כל הגדתם מחמת הדין דלדברין רשע אתה ואין עדות לרשע, לזה אמרינן פלג"ד והצי"ד אין מקבלים רק פלוני רבעני, והלרצוני אין הצי"ד מקבלים והוי כאילו לא אמר.

יא. לפי"ז נבא ליישב מה שהקשינו אהא דפלג"ד ואמרינן כאילו רבע אחר - הרי נשאר הכחשה צדיקות, דלפי"מ שביארנו שיטת הראב"ד מיושבת כפשוטו, דהא דעת הראב"ד היא דדין פלג"ד הוי רק בקבלת בי"ד אבל לא בענש חפלא דהגדה, וא"כ לא הוי הכחשה צדיקות כלל, דאימתי חשבו הכחשה צדיקות דוקא היכא דמכחישינן זא"ז בענש הגדת עדות (דאע"ג דאם אמר איני יודע צדיקות דכשר, מ"מ אם העידו על הצדיקות חיינו בחזרת הגדה ונעשה חלק

סימן כ

בענין נשחטה הותרה

ה"ה תשנ"א

א. חולין דף ט' א' - אמר רב הונא בהמה בחי' בחזקת איסור עומדת וכו' נשחטה בחזקת היסור עומדת ולימא נשחטה הותרה הא קמ"ל דאע"ג דאיתיליד ריעותא מדעתא מיני' רבי אבא מרב הונא בא ואב ונטל בני מעיים מהו נטל הא לימנייהו וכו' אללא נטלן והחזירן כשהן נקובין מהו מי חיישינן שמא במקום נקב ניקב א"ל אין חוששין שמא במקום נקב ניקב.

והנה יש פלוגמא בהך דאמר רב הונא דנשחטה בחזקת היסור עומדת אם הוא דוקא היכא דנולד הספק אחר שחיטה, אבל בנולד הספק מחיים קודם שחיטה אין להכשיר, או"ד אין נפ"מ, ואפילו אם נולד הריעותא מחיים אמרינן נשחטה בחזקת היסור עומדת (והחילוק בין מימרא קמייתא דרב הונא לבתרייתא היא דבקמייתא איירי בספק שחיטה ולזה יש חזקה שאינה שחוטה עד עכשיו, ובתרייתא איירי בספק טרפות, וכמש"כ רש"י שם, ובה איכא חזקה דעד עכשיו לא היטה טריפה וכמו שנבאר להלן).

ברמ"א יו"ד סי' נ' סק"א כתב דלא אמרינן נשחטה הותרה אללא בכה"ג שנולד הריעותא לאחר שחיטה דנוכל לומר שלא יאמרו מחזקתא מחיים, עכ"ל. ובש"ך הביא מש"כ בדרכי משה סי' ל"א, לענין מה שנשאל בנמצא מים במות וספק אי מוח מקיפו טריפה או לא, וז"ל: יש שהיו רואים להכשיר מהא דמיא נשחטה הותרה עד שידע לך כמה נטרפה ולא דמי דהואיל ויש כאן ריעותא ברור מחיים אין להכשיר משום זה, וכן משמע בתוס' ד' אחין דף ל' ב', עכ"ד. ומבואר דאיכא פלוגמא בזה, דדעת הרמ"א - ודייק כן משיטת התוס' ביבמות - דכל שנעשה הריעותא מחיים ליכא חזקת היסור, ושיטת הי"מ, וכן משמע מתוס' חולין דף מ"ג ב' ד"ה קסבר, דאפילו נולד הריעותא מחיים ג"כ אמרינן נשחטה הותרה, וכ"ה בפסקי התוס' אות קכ"ג, וז"ל: נולד ספק מחיים ועדיין היא בחזקת איסור אפילו הכי נשחטה הותרה, עכ"ל.

וצ"ב שיטת הרמ"א, דמ"ש אם נולד הריעותא מחיים או לאחר שחיטה דהרי סו"ס שורש הספק הוא אם נטרפה קודם שחיטה וע"ז בעינן לאוקמי' אחזקה דמעיקרא דל"ה טריפה, וא"כ אפילו אי נולד הריעותא מחיים והוה ספק אי הוה טריפה יש להעמידה אחזקת כשרות, וז"ע. ועוד ז"מ ע"ס סברת פלוגמא, וז"ב.

ב. ואשר נראה בזה, בהקדס ביאור עיקר הך דינא דנשחטה בחזקת היסור עומדת, דהנה מפשטות לשון הגמ' משמע דהוא דין חזקה. וזה תמוה, דאיזה חזקת היסור יש כאן דהרי לא נחזרר לנו דלא היטה טריפה משעת לידה, וכבר כתבו התוס' לקמן י"א א' ד"ה אחיא דכל חזקה שלא נחזררה ולא נודעה אפילו שעה אחת אינה חזקה, ומה"ט כתבו שם דגביות שנעשו מבהמה לפני שחיטה ולאחר שחיטה נמצאה טריפה דאין להעמיד בהמה על חזקתה ולומר דהשתא נטרפה כיון דאין זו חזקה מצוררת, עיי"ש ויטוד הדברים הוא, דחזקה לא הוה צירור המציאות אללא הוה הכרעה בדין, דמוקמינן הדין כמו המצב דלפני כן ואין משנים הדין ממה שהי', אולם בחזקה שלא נחזררה בשעתה, מאחר דבשעתה לא קבענו דין הכשר על בהמה זו באופן ברור, לא הוה חזקה דינא דאין משנים], וא"כ מה שייך כאן חזקת היסור שאינה טריפה, דהרי דבר זה לא נחזרר מעולם בצירור, וז"ע.

והנה בחי' הר"ן דף י"א ב' דהא דנשחטה הוה בחזקת היסור הוא מטעם רוב, וז"ל: נשחטה בחזקת היסור וכו' והיינו משום דאוליין בתר רובה ורוב בהמות אינן טריפות ומשום חזקה ליכא לאכשורה דמגנן שלא היטה טריפה מצטן אללא ודאי אע"ג דאמר בחזקת היסור משום רובה הוא דקאמר, עכ"ל, וכן איתא בשטמ"ק בסוגיין. ונלשון הגמרא בחזקת היסור, ז"ל דהכוונה רק לאפוקי דליכא חזקת איסור, דאילו הי' חזקת איסור לא הי' מהני רוב. ואע"ג דרובא וחזקה רובא עדיף, מ"מ הכא שאני ד"ל סמוך מיעוטא לחזקה והוה ספקא.]

אולם מתוס' בסוגיין בד"ה התם הלכתא גמירי וכו' מבואר דהוה מדין חזקה, וז"ל: והשתא דבעי למימר דלא מוקמינן באיסור אחזקתא כמו בסכנתא ואפילו היכא דאיכא חזקה ילפינן מסוטה וכו', עיי"ש, הרי דהוה מדין חזקה דכהת"כ דלא אוליין כלל בתר חזקה כמו בסכנתא, וא"כ שיטת התוס' ז"ב רב דמה שייך כאן חזקה וכנ"ל, וז"ע.

וצ"ל דדעת התוס' דכוונתם כשיטת ר' שמשון המוצא בר"ן דף י"א, דהוה חזקה הצאה מבח רוב, והיינו דלאחר דלמדנו דאוליין בתר רוב בכה"מ א"כ הדר איכא נמי חזקה דלא הוה טריפה, דכיון דרוב בהמות אינן טריפות תליין דכשנולד לא הי' טריפה והדר איכא חזקה, וכ"ה שיטת רש"י בינה כ"ה א' ד"ה לאפוקי, עיי"ש (ובכה"ג חשיב חזקה שנחזררה בשעתה, דנחזרר ע"י הרוב). אללא דזה גופא ז"ב,

כחצו המוס' שאין להחירה מכת החזקה דאחיה מכת רוב
בהמות אינן טריפות [כוונתו דהואיל והו' ריעותא גמורה,
היינו דהרוב גופא אימרה, וא"כ גם אימרה החזקה הצא
מכוחו, ובכה"ג לא אזלינן בחר חזקה הצאה מכת רוב], משא"כ
בספק דרוסה שאנו מסופקים אם צלל נטרפה, מודים המוס'
שיש להחירה, דמכיון שעד עתה היתה מותרת עפ"י רוב והי'
מותר לאוכלה, אין לנו לאוסרה מספק, דמוקמינן אחזקה
הצאה בכת רובא.

ועוד נראה ליישב עפ"י דרכו של הרע"א אבל לא מטעמי,
דיש לחלק בין אי ודאי נטרפה מחיים ובין אי גם עכשיו
ישנו ספק, והיינו דהרי ישנן ב' סוגי ריעותא בחזקה: א' כגון
זרק לה גט ספק קרוב לה וכו', דהו' עכשיו ספק; ב' כגון
במקוה דהרי חסר לפניך, דהספק הוא על הזמן הקודם, והנה
כאן הו' ריעותא מסוג הב', דאיכא חזקה דהשתא דהו' טריפה,
ואף דלעולם חזקה דמעיקרא עדיפא, מ"מ י"ל דחזקה הצאה
מכת רובא שאני, אבל בכה"ג דליכא חזקה דהשתא יודו כו"ע
דאזלינן בחר חזקה הצאה מכת רוב. וסברת מחלוקת המוס' ור'
שמסון הוא בזה גופא אי חזקה דמעיקרא הצאה מכת רובא
עדיפא מחזקה דהשתא, דדעת ר' שמסון הוא דהחזקה
דמעיקרא עדיפא, אולם דעת המוס' דהחזקה דהשתא עדיפא.
וי"ל עוד דפליגי אי חזקה דהשתא הו' חזקה או רק ריעותא
(עיין ש"ס ש"ג פט"ז), דדעת המוס' דהו' חזקה, ודעת ר'
שמסון דהו' רק ריעותא בעלמא.

ד. והנה על שיטת המוס' ורש"י דנשחטה הותרה הוא מדין
חזקה יש להעיר מהא דמקשה הגמרא מראה ליפור
המנקה במאנה וכו' דחוששין שמה במקום נקב ויקב, ומתוך
מי קא מדמיא איסורא לסכנתא סכנה שאני, ופריך רבא מ"ש
ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא נמי לחומרא, ומתוך אביי
ולא שאני לך בין איסורא לסכנתא והא אילו ספק טומאה
ברה"ר ספקו טהור ואילו ספק מים מגולין אסור א"ל המס'
הילכתא גמירא לה מסוטה, ועיי"ש בחוס'. והנה הא דפריך
הגמרא מליפור המנקה במאנה, ע"כ כוונתא דאע"ג שיש
למאנה חזקת היתר אפ"ה חיישינן שמה במקום נקב ויקב, ולכן
מקשה דה"נ בניקבו בני מעים לא ניזל בחר חזקה, וזה תמוה
מאד דאיפה מנינו מאן דחולק על דינא דחזקה. ויומר תקשי
על רבא דמשמע דפליג על ר' הונא ואביי (כמש"כ המוס')
וכי לית לי' דין חזקה, והרי לא מנינו חולק ע"ז. ועוד קשה
דמ"ט פריך אביי מספק טומאה ברה"ר, טפי הו' לי' להקשות
משאר דיני התורה מהא דאזלינן בחר חזקה בכה"כ, והלא
במתניין בגיטין דף כ"ח א' מצויר דאזלינן בחר חזקה,
דאימא שם: השולח גט ממדה"י נותנין לה בחזקת שהוא קיים,
וכן בשולח חטאתו ממדה"י מקריבין בחזקת שהוא קיים, ורבא
גופא סובר בגיטין שם שמה ממ' לא חיישינן, וי"ע. והנה
בשלמא לשיטת הר"ן דהא דנשחטה הותרה מדין רוב אחינן

ל"ל לטעם דחזקה הצאה מכת רוב, הרי סגי ברוב גופא,
דהשתא דמסתפקין אי הו' טריפה אזלינן בחר רוב וכמש"כ
הר"ן. וי"ל דהני שיטות סבירי דל"ש כאן רוב, דמכיון
דאוקמינן דאירי בנוול ריעותא, דאירי דלקח האב בני מעים
והחזירן כשהן נקובין ומסתפקין אם היו נקובים לפני שנטלן
האב, וא"כ מכיון דהרי נקובין לפנינו יאלו מכל שאר בהמות
דאינן באים לפנינו כשהן נקובים, ול"ש כאן לדון מדין רוב,
ולהכי אינטריך לן דין חזקה. [ואף דמנינו דאזלינן בחר רוב
אפילו היכא דאיכא ריעותא, כגון ברוב וקרוב דאזלינן בחר
רוב, ז"ל דחלוק רובא דאימא קמן מרובא דלימא קמן, דרובא
דאימא קמן דהו' דין, אזלינן בחר"י גם בדאיכא ריעותא, אבל
רובא דלימא קמן דהו' רוב מכת סברא וזירור אזלינן בחר"י
רק כשליכא ריעותא דכה"ג אין לחוש ולפקפק ככל הני
שמציאה הגמרא בדף י"א ליחוש דלמא במקום נקב קשחית,
עיי"ש, דלענין זה אמרינן דאין מקום לחוש דסתם בהמה אינה
טריפה, אבל בדאיכא ריעותא הרי יאלה מכלל שאר בהמות
ושפיר יש לחוש]. והיינו דבזה חלוק רוב מחזקה, דדין רוב הוא
דאזלינן בחר רוב בשעת ספק רק אם גם עכשיו איכא רוב,
וכאן שאלה מכלל שאר הבהמות ליכא רוב, אולם חזקה אדרבה
כל עיקר הדין הוא דמוקמינן לי' גם עכשיו באותו המנז
שהחזק בו קודם שנטל הספק, ולא משום דהשתא איכא חזקה
אלא משום שמקודם ה' חזקה. [וסברת הר"ן והש"מ דסבירי
דאזלינן גם כאן בחר רוב, ז"ל דס"ל דל"ה ריעותא גמורה
ואין בכוחו להפקיע מן הרוב, אבל בריעותא גמורה גם הם
יודו דל"ש ליזל בחר רוב.]

ג. אלא דנעיקר הך מילתא דנתבאר דשיטת המוס' הוא
דנשחטה הותרה הוא מדין חזקה הצאה מכת
רובא, לכאורה הוא נסתר מדברי המוס' הנ"ל בדף י"א א'
ד"ה אחיה דשם פליגי אר' שמסון, דהרי כחצו דאסרינן
הגביות שנעשו מחלצה ולא אמרינן השתא נטרפה משום דהו'
חזקה שלא נתבררה, עיי"ש, הרי דס"ל דלא אמרינן חזקה מכת
רובא, וכבר העיר כן בחצו"ש בסי' כ"ט. ועיי"ש שפירך דדעת
המוס' דדין נשחטה הותרה מטעם רוב אחינן עלה, היינו שכל
שאפשר לומר שנעשה הטריפות לאחר שחיטה הרי שלא יאלה
בהמה זו מרוב בהמות, והרי היא מותרת מחמת רוב הבהמות
שאינם טריפות, ורק כשדנו המוס' בחלב שנחלב מבהמה
שנמאלת טריפה, שודאי נטרפה מחיים ואימרה לה רובא, כחצו
המוס' שאין להכשירה, לא מכת רובא ולא מכת חזקה דאחי
מכת רובא, עיי"ש. אולם לפי"מ שביארנו דדעת המוס' היא
דהא דבהמה בחי' בחזקת היתר הוא מטעם חזקה הצאה מכת
רובא, א"כ הדרא הקושיא הנ"ל למקומה, וי"ע.

ועיי'ן בחידושי רע"א דף מ"ג ב' שכתב לתוך ולחלק בדדף
י"א גבי גביות אירי בעכשיו הו' ודאי טריפה, ועיי"ן
יאלה בחי' מחזקת היתר, אלא דמספק"ל אימתי נטרפה ובה

עלה לק"מ, דלדידי עיקר חידושו של ר' הונא הוא דמה דנקובים לפנינו אין זה ריעותא גמורה להוציא מכלל שאר הבהמות דלא ניזול בתר רוב, דע"ז מקשה שפיר מהא דתאנים דהריעותא מוצאו מרוב של אינם נשוכין ע"י נחש, אולם לפירש"י וסו"ס דמדין חוקה אחינן עלה תקשה כנ"ל, וז"ע.

ראשון נראה בזה, דהנה הסו"ס לקמן י' ב' ד"ה ודילמא הקשו אהא דילפי חוקה מנגעים, דדילמא היינו רק כשליכא ריעותא, אבל כשיש ריעותא מנ"ל דמוקמינן אחזקה, ותיירו דגם בנגעים איכא ריעותא, דהרי גם היכא דנמצא חסר משיעור הנגע לאחר ז' לא מטהרינן למפרע כל אלו שנכנסו לבית במשך ז', והיינו דלא חיישינן שמא נחסר עוד לפני ההסגר ולא הי' הסגר כלל (דאילו נחסר לאחר ההסגר אכתי בטומאתו הוא עד שיראה הכהן כמש"כ הסו"ס בדה"ב א'), וע"כ ה"ט משום דמוקמינן אחזקה, עכ"ל. והנה עיי"ש בהמשך הסוגיא דלרבא א"א למילף דין חוקה מנגעים, עיי"ש, ועכ"ל דלדידי ילפינן חוקה מהלל"מ (וכמש"כ הסו"ס) י"א א' ד"ה מנא הא אליבא דרבי אחא. והנה לפ"ז י"ל דנ"מ בין שתי הילפותות תהי' לענין חוקה שיש בו ריעותא, דמאן דילף דין חוקה מנגעים אינו לי' דגם חוקה עם ריעותא הי' חוקה, אבל מאן דילף חוקה מהלל"מ אה"נ דליכא מקור לחוקה עם ריעותא וס"ל באמת דל"ה חוקה.

ולפ"ז נראה דיסוד הדיון בסוגיין הוא אם חוקה עם ריעותא הי' חוקה, דזה ודאי דכו"ע אינו לי' דין חוקה, אלא דבניקצו המעיים הי' ריעותא כמש"כ לעיל דלשיטת הסו"ס חשיב ריעותא גמורה, וזהו השו"ט בסוגיין, דר' הונא אמר דמוקמינן לי' אחזקתו אף דאיכא ריעותא דניקצו בני מעים, וע"ז פריך הגמרא מנפוך המנקר בתאנה ומים המגולים דאיכא ריעותא ולא מוקמינן לי' אחזקה. ואב"י השיב ע"ז מספק טומאה ברה"ר דטהור משום חוקה אף דאיכא ריעותא וא"כ הרי חזינן דחוקה עם ריעותא נמי הי' חוקה, וע"ז השיב רבא דהא דספק טומאה ברה"ר טהור אין זה מדין חוקה אלא מדין הלל"מ, אבל מנא חוקה אה"נ דחוקה עם ריעותא לא הי' חוקה.

ה. נתבאר לפי זה דפירוש הא דר' הונא דנשחטה הותרה ישנן שני שיטות: שיטת הר"ן והשטמ"ק דהוא מדין רוב, ושיטת סו"ס ורש"י דהוי מדין חוקה הבאה מכח רוב. ונריך לזכר מהי שיטת הרמ"א, יש להציא רא"י דס"ל דהוא מדין חוקה הבאה מכח רובא, דהנה הרמ"א צ"כ פ"א ס"ב כתב דחלב שנחלב מבהמה ג' ימים קודם שחיטה מותר אע"ג שנמצאה אח"כ טריפה (והיינו דלאחר מיתה נחגלה שהי' כבר סימן טריפה מחיים וכגון מוס במוח, ורק דלא נודע ממתי הי'), והרי בכה"ג ל"ש לחיל בתר רוב, דהרי נתברר שזו אינה מהרוב כשרות דהרי יש בה סימן טריפה, ובע"כ דאמינן

עלה מנא חוקה הבאה מכח רוב, והיינו דע"י חוקה אמרינן דרק עכשיו נטרפה אבל לפני ג' ימים אכתי כשרה הייתה.

ולפ"ז יש לבאר דברי הרמ"א סי' נ' שעמדנו עליהם, דמ"ש דאם נודע הריעותא מחיים דלא אמרינן נשחטה הותרה, ובנודע הריעותא לאחר שחיטה כן מוקמינן אחזקה דהרי סו"ס לעולם שורש הספק הוא אם הייתה טריפה מחיים, ומה נפ"מ באיזה זמן נודע לנו הספק. אולם לפמש"י דדעת הרמ"א דהך דינא דנשחטה הותרה הוא מדין חוקה א"ש, דהרי יסוד דין חוקה נאמר רק כשנוגע למעשה, דחוקה אינה צירור במציאות אלא הוא דין ניהוג במקום דאיכא ספק, ויסוד לזה מדברי רש"י קידושין ס"ו א' גבי עובדא דינאי המלך, דכתב שם רש"י: ואי אמרת אוקי תרי צהדי תרי ואוקי איסתא אחזקה אי הוי איחי קמן והייתה צאה לב"ד להחירה דהתם אינו לה חוקת כשרות אבל בנה זה הנידון אין לו חוקה דכשרות שהרי מעידים על תחילת לידתו בפסול, ע"כ. וביאר ההפלאה דכוונתו דלא אמרינן חוקת האם מהני לבן משום דלגבי האם אין שום נ"מ כעת ואין היא לפנינו וממילא ל"ש לדון בה דין חוקה, דדין חוקה נאמר רק כשנוגע למעשה, והדברים ארוכים. ולפ"ז י"ל דאם נודעה לנו הריעותא מחיים לא הי' שייך למוקמי אחזקה, דבהי"א שעמא אינו נוגע כלום משום דהבשר אסור באכילה בין כך משום אצמא"ח או איסור אינו זבוחה, ומה שהי' נפ"מ לאחר שחיטה לא אהני לן דסו"ס השתא אינו נוגע וממילא אין דנין בחזקה, אבל היכא דנעשה ריעותא לאחר שחיטה דבשעת שחיטה לא הי' ספק כלל, ולאחר שחיטה יש לנו חוקת כשרות הבאה מכח רוב ורק דאח"כ ע"י נטילת הבני מעיים נולד ספק, בכה"ג שפיר מוקמינן אחזקה. [הכוונה בזה, דכל שנולד הריעותא לאחר שחיטה שייכה בה חזקה, אבל כל שנולד הריעותא מחיים ואפילו אי נודע לנו רק לאחר מיתה אין זה אלא חסרון ידיעה וכגון שנמצא מים במוח דע"כ הי' כך לפני שחיטה, הרי זה חשיב ריעותא שנולדה מחיים, ומה שהחזקנו בכשרות הרי היא חזקה בטעות ול"ש כאן חזקה כלל, וכש"ג.]

וסברת הי"מ החולקים על הרמ"א וס"ל דגם שנולד הריעותא מחיים ג"כ שייך חזקה, י"ל לפמש"כ הש"ך שם צ"כ נ' דדעת הרמ"א דלית לנו חזקה דרבה אליבא דהלכתא, אבל בשיטת הי"מ י"ל דס"ל דגם למסקנא אינו לנו חזקה דרבה וא"כ גם מחיים איכא להך חזקה דלכשתשחט תהי' מותרת [כמוצין דדעת הי"מ היא דחזקה הבאה מכח רוב מועילה, דאי אין חזקה הבאה כח רוב מועילה, א"כ באיזו חזקת היסוד קיימא הבהמה בחי', והלא אפשר שנולדה עם נקב זה, ואף אם הי' י"ב חדש לא הי' חזקה לפי שלא נתבררה בשעתה, ובע"כ דהי"מ סברי דחזקה הבאה מכח רוב הי' חזקה]. והיינו דהש"ך הביא קושיא בשם המהר"ם על זה שהביא הדרכי משה רא"י מסו"ס יבמות ל' ב' דרק שנולדה

הריעותא לאחר מיתה מוקמינן אחזקה, דהרי אדרבה מסקנת
התוס' שם הוא להיפך דאפילו בנולד הריעותא מחיים מוקמינן
לה בחזקה היתר, כדאמרינן אשה זו בחזקה היתר לשוק עומדת
ואל תאכרנה מספק, ומירץ הש"ך דהרמ"א יפרש דהתוס'
כתבו זאת אליבא דרבה דס"ל דישנה חזקה מיוחדת של חזקה
היתר ליבם לכשימות בעלה (באחד שקידש את הערוה דהוי
נרמא נרמ עורה ופטורה מיבום, והוי ספק אם קידש את
הערוה וא"כ הנרה מחייבמת, או לא קידשה והוי נרמ ערוה,
דבכה"ג אמרינן דהנרה בחזקה היתר ליבם, וקשה דהרי
אדרבה מחיים היתה אסורה עליו משום אשת איש ומשום אשת
אח וא"כ אית לה חזקה איסור, וע"ז חידש רבה דגם מחיים
אית לה חזקה דכשימות בעלה תהי' מותר ליבם, והוא גדר של
חזקה בכח, אולם לאביי שם דפריך אדברי רבה לית להו כלל
לחזקה דרבה, וכוותי' פסקינן, ולפ"ז שפיר פסק הרמ"א
בנולד ריעותא מחיים ליכא חזקה כשרות, עיי"ש בש"ך.
ובאמת שכן מוכח נמי משיטת רבינו יונה המובאת בר"ן
וברשב"א דף י' דספק טריפות לחומרא, דלכאורה קשה
דאדרבה נוקים לה בחזקה היתר דרוב בהמות כשרות מטעם
חזקה דרבה, אלא ע"כ דס"ל דלא קיי"ל כרבה.

ולפ"ז ג"ל דהיי"מ דפליגי על הרמ"א ה"ט משום דסברי
דגם למסקנא קיי"ל כרבה (עיין בש"ש ש"ה פ"ח
שהוכיח דדינא דרבה קיים גם לפי המסקנא), וא"כ אין נ"מ
בין נולד הריעותא מחיים או נולד לאחר שחיטה, דגם מחיים
איכא חזקה דלאחר שחיטה תהי' מותרת (כל שהיתה השחיטה
כתיקונה), דמאד מעשה שחיטה הרי היא מותרת, ואלא דבאת
לומר שנחשדש דבר כמו פסול טריפה שלא תועיל השחיטה,
לזה אמרינן דמוקמינן לה אחזקה היתר שהי' לה קודם שנולד
הריעותא מדין חזקה דרבה, והוי ממש כמו חזקה היתר ליבום
הנ"ל.

ו. ורהבה הש"ש ש"ה פ"ו (וכע"ז בשו"ת רע"א סי' קס"ו)
הקשה על הני שיטות דסברי דשייך חזקה דרבה גם
בספק טריפה, מהא דאיתא בדף י' בספק נשמטה הגרגרת
ספק קודם שחיטה ספק לאחר שחיטה ואמרו עלה כל ספק
שבשחיטה פסול, והרי לשיטות הנ"ל הוה לן למימר דאוקי לה
בחזקה היתר שהי' לה קודם שנולד הספק שהיתה מותרת
בשחיטה, ובשלמא היכא דהוי ספק אם הי' מעשה שחיטה כלל
שם אה"נ דמוקמינן לה אחזקה איסור, אבל כאן שבגוף מעשה
השחיטה לא חסר מידי ורק הוי ספק אי נשמטה הגרגרת
נימא דמוקי לה אחזקה היתר, וי"ע.

וצ"ל דבהיה דיבמות כיון דהבעל מת לפנינו יש כאן מעשה
המתירה ליבום, ורק דיתכן דאיכא פטור מחודש דהוי
נרמ ערוה ולענין זה שפיר מוקמינן לה אחזקה היתר, דהרי
זהו חזקה דרבה דמחיים הי' לה חזקה דאם ימות בעלה תהי'

מותרת ליבום ובמחיר דמיתת הבעל לא חסר מידי. אולם כאן
בשמוטה אין הטעם דאף דיש שחיטה גמורה מ"מ גז"כ היא
בשמוטה לא מהני ולא חל חלות היתר, אלא הביאור הוא
דשחיטה בסימנים עקורים אין לה תורת שחיטה כלל, וא"כ הוי
ממש ספק בשחיטה גופא אי הי' כאן מעשה שחיטה או לא.
והנה לא מיבעיא לשיטת הבה"ג דשמוטה לאו טריפה היא אלא
דכך נאמרה הלל"מ שלא תועיל לה שחיטה בין בושט בין בקנה
והוי כמו נחירה, דלדידי' ודאי הוי חסרון בעצם המתיר, אלא
אפילו לשיטת רש"י ט' א' דשמוטה הוי טריפה, מ"מ כבר
ביארנו לעיל (בענין "עיקור סימנים") דגם לדידי' אם שחטה
הוי חסרון בעצם מעשה השחיטה (ומש"כ רש"י דשמוטה הוי
טריפה הוי נ"מ לענין מחיים, דחלב אסור מטעם טריפה).

ז. ורהבה כבר העירו בסמירת דברי הרמ"א, דבסי' נ' הנ"ל
מבואר דס"ל בנולד הריעותא מחיים לא אמרינן
נשחטה הותרה, ואילו בסי' פ"א גבי חלב וגזירות כתב להחיר
החלב שנחלב קודם שחיטה אע"ג דנמצאת טריפה אח"כ,
והתם נולד הריעותא מחיים (דאין לומר דמכשיר רק את החלב
שנחלב קודם שנולד הריעותא, - דזה מותר מטעם רוב בהמות
כשרים - אבל לאחר שנולד הריעותא אה"נ דאסור, דמדבריו
משמע דאפילו לאחר שנולד הריעותא איירי רק שעדיין לא
נודע בבירור דהוי טריפה (דהיינו קודם ג' ימים) דגם בכה"ג
מכשיר, וזה הרי דומה למים צמח וכו'), וי"ע. אולם לפ"ד
מיושב היטב, דהרי נתבאר דדעת הרמ"א היא דלמסקנא לא
קיי"ל להא דחזקה דרבה, דחזקה בכח לא אמרינן, ורק חזקה
בפועל אזלינן בתרה, ומחיים ליכא חזקה בפועל משום דאין זה
נוגע למעשה דהבשר אסור בין כך משום אבמה"ח או משום
איסור אינה זבוחה, וא"כ לפ"ז י"ל דכל זה שייך רק בהיה
דסי' נ' דאיירי לגבי היתר הבשר, אבל בסי' פ"א דאיירי לגבי
חלב וגזירות א"כ שפיר נוגע עכשיו למעשה, וא"כ היתה לנו
חזקה היתר בפועל לפני שנולד הריעותא, דאיכא חזקה מכח
רובא, ואף דעכשיו שנטרפה יתה מכלל רוב בהמות כשרות
מ"מ ע"ז גופא אמרינן חזקה, דמעמידין אותה אחזקה
דמעיקרא.

אלא דלכאורה יש לדון דינא קצתו מכריע קצתו ותליא
בפלוגתא של הפר"ח עם הגאונים בתראי המובא בש"ש
ש"ד פ"ג לגבי חלי בהמה שפירש מן הקבוע ולאח"כ נמצא
באחת שניקב בית הכוסות ואין יודעים באיזה, והנידון הוא
דמכין דהחלי הנמכר מותר מטעם כל דפריש מרובא פריש
א"כ יותר גם החלי השני אף שהוא עדיין קבוע, משום
דאמרינן קצתו מכריע קצתו, וא"כ ה"נ נימא כן, ואפשר דיש
לחלק דשאני הכא דהוי רק חזקה הצאה מכח רוב, והוי רק
בגדר דאל תפסלנה מספק, ואין זה חזקה או רוב המכריע,
ובכה"ג לכו"ע לא אמרינן קצתו מכריע קצתו, ועיין בזה.